

ЛАЗЕБНА Ірина,
к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0001-5668-7487
i.lazebna@knu.edu.ua

LAZEBNA Iryna,
PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration of the State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5668-7487
i.lazebna@knu.edu.ua

**НАЦІОНАЛЬНА
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА:
МОДЕЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ**

**NATIONAL
ECONOMIC SECURITY:
A STRATEGIC
GOVERNANCE MODEL**

Вступ. Комплекс проблем, пов'язаних з ринковими трансформаціями, поглиблюється такими економічними явищами, як дефіцит державного бюджету, інфляція, спад виробництва, безробіття та значне погіршення життя населення.

Проблема. Забезпечення економічної безпеки країни є однією з тих проблем, які ніколи не втрачають своєї актуальності в практично-прикладному плані і вимагають підвищеної уваги з боку представників усіх галузей наукових знань.

Метою статті є розроблення моделі управління національною економічною безпекою.

Методи. Під час дослідження використано методи системного аналізу, класифікації, порівняльно-ретроспективного аналізу й абстрагування, моделювання. Інформаційною основою є нормативно-правова база України, матеріали Міністерств та інших органів державної влади, а також наукові публікації вітчизняних і закордонних учених.

Результати дослідження. Проаналізовано сутність терміна "безпека" та "економічна безпека". Розкрито алгоритм проведення моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної економічної безпеки та характеристика його етапів. Запропоновано концептуальну модель управління національною економічною безпекою, в якій застосовано системний метод, що дало змогу розробити принципи управління національною економічною безпекою (НЕБ).

Introduction. The complex of problems related to market transformations is exacerbated by such economic phenomena as the state budget deficit, inflation, declining production, unemployment and a significant deterioration in the lives of the population.

Problem. Ensuring the economic security of the country is one of those problems that never lose its relevance in practical and applied terms and require increased attention from representatives of all branches of scientific knowledge.

The aim of the paper is to develop a model of national economic security management.

Methods. Methods of system analysis, classification, comparative-retrospective analysis and abstraction, modeling are used in the research process. The legal framework of Ukraine, materials of Ministries and other public authorities as well as scientific papers of domestic and foreign scientists are the information base of the study.

Results. The essence of the term "security" and "economic security" is analyzed. The algorithm of modeling and development of managerial decisions in the field of national economic security and the characteristics of its stages are revealed. A conceptual model of national economic security management is proposed, in which a systematic method is used, which allowed to develop the principles of national economic security management (NES).

Conclusions. Public administration needs to create a system for identifying threats to national interests by conducting strategic management through

Висновки. Для інституту державного управління як форми реалізації виконавчої влади необхідна ефективна система виявлення загроз національним інтересам, яка діятиме через стратегічне управління шляхом моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері НЕБ. Основою інституційних змін може стати концептуальна модель управління національною економічною безпекою, запропонована в статті.

Перспективами подальших наукових досліджень є розроблення методологічних засад щодо формування та функціонування складових запропонованої моделі стратегічного управління НЕБ України, а також уточнення методів його реалізації.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, стратегічне управління, модель управління національною економічною безпекою.

modeling and development of management decisions in the field of national economic security. The basis of the process of institutional change can be a model of strategic management of national economic security. The essence of which is that the existing institutional environment is determined and developed by planning elements in the form of the concept and strategy of economic security, standards of population needs, regulations that fix the sources and amount of funds to ensure national economic security.

The development of methodological principles for the formation and operation of the components of the proposed model of strategic management of the NES of Ukraine, as well as refining the methods of its implementation are the prospects for further research.

Keywords: security, economic security, strategic management, model of national economic security management.

JEL Classification F52

Вступ. Формування ринкових відносин в Україні супроводжується глибокою соціально-економічною кризою, яка зумовила сповільнення суспільного розвитку. Комплекс проблем, пов'язаних з ринковими трансформаціями, поглиблюється такими економічними явищами, як дефіцит державного бюджету, інфляція, спад виробництва, безробіття та значне погіршення життя населення.

Проблема. Негативні економічні явища набувають більшого масштабу у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованої стратегії національного розвитку, заснованої на економічно безпечних орієнтирах, що передбачає розроблення теоретичних засад і використання якісно нових наукових підходів до формування економічної безпеки (ЕБ) держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення питань економічної безпеки національної економіки зробили такі вітчизняні вчені, як: Л. Акімова [1; 2], О. Богма [3], які визначають зміст економічної безпеки в умовах функціонування сучасної економічної системи, її складові, властивості, характеристики з економічної точки зору, а С. Лекарь [4-5] – з юридичної; Г. Блакита [6] та Т. Зубко [7] вивчають економічну безпеку в мікроекономічному аспекті через підприємства; З. Гбур [8-9] розглядає економічну безпеку держави на основі оціночних факторів; І. Губарєва [10], Р. Тульчинський [11] досліджують засади стратегічного управління економічною безпекою; Г. Ситник [12] визначає безпеку як категорію філософії і теорії державного управління.

Метою статті є обґрунтування формування системи національної економічної безпеки, спрямованої на забезпечення сталого розвитку країни та розроблення моделі управління НЕБ.

Методи. Під час дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: системного аналізу, класифікації, порівняльно-ретроспективного аналізу й абстрагування, моделювання. Інформаційною основою є нормативно-правова база України, матеріали органів державної влади, а також наукові публікації вітчизняних і закордонних учених.

Результати дослідження. Для кращого розуміння сутності ЕБ доречно визначитися із дефініцією. Слід розмежовувати визначення безпеки як філософської, правової та економічної категорії (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення терміна "безпека"

Категорія	Сутність
Філософська	Безпека – це система певних навичок безпечного існування та дій з урахуванням прийнятої системи цінностей, яка відбиває інтереси і потреби соціуму. Безпечний та сталий розвиток системи при цьому розглядається як особлива форма руху, що характеризується трьома категоріями: кількість, якість, структура [5]
Правова	Правові основи встановлюються відповідно до ст.2 Закону України "Про основи національної безпеки", Конституції, інших законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також виданих на виконання законів підзаконних нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України [13]
Економічна	Можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного зростання [1–3]

Джерело: сформовано автором за [1–3; 5; 13].

В Україні термін "національна безпека" з'явився в 1992 р. Його дефініцію в законодавчому порядку визначено у Концепції (Основах державної політики) національної безпеки України [14, ст. 85], в якій зазначалося, що *національна безпека* – це стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей. Головними *об'єктами* національної безпеки визначалися: громадянин, його права і свободи; суспільство, його духовні та матеріальні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість кордонів.

Економічна безпека є найважливішим елементом національної безпеки. Незалежно від різноманітності поглядів на безпеку, немає сумнівів щодо необхідності її включення до структури економічної життєздатності суспільства.

Специфічного характеру управління ЕБ, як відзначили О. Маслак та Н. Гришко [15, с. 199], надає наявність таких ознак, що характеризують цей процес:

- прийняття рішення та розвиток складної системи в часі може мати велику кількість стратегій;
- на етапі формування рішення та управлінського впливу аналітики не мають можливості надати повну картину розвитку ситуації;
- прийняття рішення базується на прогнозуванні тенденції розвитку системи в часі;

• існує невизначеність, пов'язана з подальшим впливом прийнятого рішення на проблемну ситуацію.

Міць і національна безпека держави, як запорука стабільності, незалежності країни та умов ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються передусім станом захищеності національної економіки від загроз з економічного боку.

Існують офіційні показники рівня ЕБ України – індикатори та порогові значення індикаторів, які передбачають Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку, торгівлі і сільського господарства України № 1277 від 29.10.2013 [16].

Розглядаючи деякі з показників рівня ЕБ, з'ясовано, що значну загрозу їй становив високий рівень інфляції, значення якого у 2015 р. досягло критичної позначки в 43.3 % (в економічній літературі настання інфляційної кризи визначають граничним значенням від 20 до 40 %), проте і рівень 20 % перевищено ще у 2014 р., коли він становив 24.9 %. Це може бути свідченням того, що українська економіка реагує на зовнішні кризові шоки підвищенням інфляції; причому цей індикатор виявився навіть більш чутливим, ніж динаміка валютного курсу (у річному вираженні). І ось, уже починаючи з 2016 р., показники інфляції значно знизилися, що є свідченням стабілізації інфляційних процесів, а у 2020 р. індекс інфляції взагалі становив лише 5 % (рис. 1).

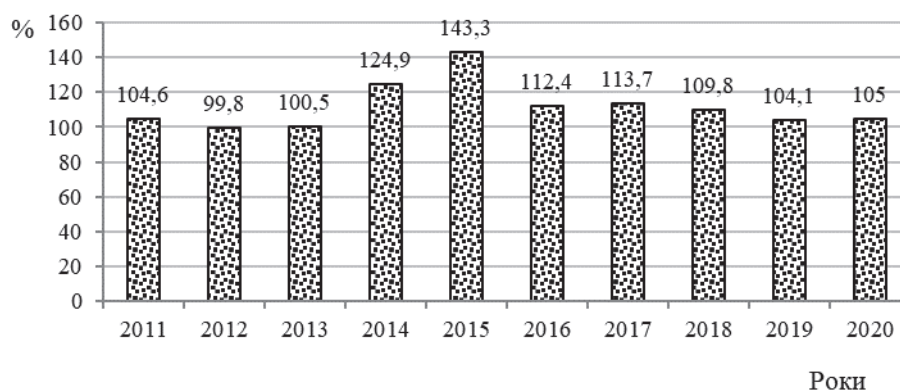

Рис. 1. Індекс інфляції в Україні за 2011–2020 рр. [17]

Основними причинами інфляції (рис. 1) можна визначити немонетарні фактори, а саме: рух значної кількості грошей поза сферою виробництва, в торгівлі і споживанні; вихід грошей на ринок без ув'язки з товарним забезпеченням; невідповідність обсягу виробництва товарів грошовим доходам населення. Це означає, що лише уряд політикою обмеженої грошової пропозиції і витрачання бюджетних коштів та взаємоузгодженими діями з Національним банком України (НБУ) спроможний вирішити цю проблему.

Ще одним чутливим показником є динаміка наповнення бюджету України (рис. 2).

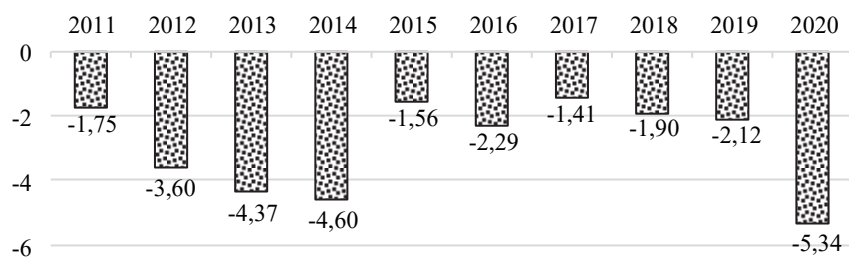

Рис. 2. Сальдо зведеного бюджету України за 2011–2020 рр., % ВВП [18]

З рис. 2 випливає, що бюджет має негативне сальдо, тобто щорічно маємо дефіцит бюджету. Наведені показники (індекс інфляції, динаміка бюджету) не відображують повний спектр показників, які характеризують стан економічної безпеки країни, проте ілюструють реальну картину її негативного стану.

Аналіз проблем забезпечення ЕБ обов'язково потребує якісної та кількісної оцінки ризиків, які на неї впливають. З урахуванням економічного стану України та загальнометодологічних вимог класифіковано принципи побудови показників оцінки рівня економічної безпеки: простота, динамічність, комплексність, адекватність, агрегованість, диференційованість, рухливість. На основі цих принципів та за допомогою методів: аналогій, прогнозного (випереджаючого), експертного та розрахункових можна розрахувати граничні значення та обґрунтувати систему показників ЕБ, яка відображається в трирівневій схемі: загально-економічні; показники продовольчої, інвестиційної та виробничої безпеки; показники соціальної і демографічної безпеки.

Рівень ЕБ визначається за станом найбільш вразливого її напрямку, показники якого наближені до критичних значень. І, хоча не всі показники мають критичні значення, за допомогою нормативів і аналізу динаміки змін можна робити висновки про загрози розвитку і економічну безпеку.

Діяльність щодо визначення показників ЕБ передбачає: прогнозування загроз економічній безпеці; визначення граничних значень показників ЕБ з урахуванням особливостей розвитку держави; усунення деформацій у структурі національної економіки (тобто розроблення програм розвитку або стабілізації тих чи інших економічних процесів).

Такий стан речей є передумовою застосування ряду заходів щодо поліпшення стану держави як на міжнародному, так і на національному рівнях на основі стабілізаційного розвитку реального сектора економіки.

Для державного управління як форми реалізації виконавчої влади необхідна система виявлення загроз національним інтересам, шляхом проведення стратегічного управління через моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері національної ЕБ. Моделювання та

вироблення управлінських рішень доцільно проводити на базі апарату Ради національної безпеки і оборони України із залученням провідних фахівців Національного інституту стратегічних досліджень, розвідувальних органів, центральних органів виконавчої влади та інших відомств за необхідністю; вони мають проводитись систематично (щорічно), водночас, періодичність, формат і час їх проведення можуть коригуватися залежно від виявлених загроз.

Алгоритм проведення моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері НЕБ [10; 19; 20] має поетапно містити:

- прийняття рішення щодо проведення моделювання (виявлення ознак загострення загроз; напрямів їх ескалації на відповідні сфери; складу експертів, які залучаються до моделювання та вироблення рішень; часу проведення);
- організація роботи центру моделювання (розроблення плану, підготовка інформаційно-аналітичної бази тощо);
- визначення мети та постановка завдань (доведення до учасників плану проведення моделювання, порядку роботи);
- моніторинг та оцінка викликів і загроз НЕБ (заслуховування висновків фахівців щодо ознак загострення загроз, фахівців центру щодо прогнозування впливу цих загроз, фахівців органів виконавчої влади щодо можливостей попередження або нейтралізації загроз);
- проведення моделювання ситуації (заслуховування висновків експертів, фахівців НІСД, органів виконавчої влади щодо наслідків подальшої ескалації загроз);
- вироблення пропозицій щодо управлінських рішень;
- пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері національної безпеки.

Таким чином, основою інституційних змін може стати модель стратегічного управління НЕБ.

Реалізація запропонованого алгоритму сприятиме формуванню системи забезпечення національної економічної безпеки, яка буде здатна не лише до ефективного реагування на реальні загрози ЕБ, але й попереджати їх виникнення у різних сферах життєдіяльності суспільства та міжнародних відносин.

Метою стратегічного управління ЕБ можна визначити протидію економічним ризикам та загрозам для недопущення їх трансформації і нанесення збитку соціально-економічній системі держави [11].

Завданнями стратегічного управління у сфері ЕБ є:

- формування повної і достовірної інформації про негативні впливи і рівні ЕБ;
- забезпечення інформацією суб'єктів управління соціально-економічної системи держави про джерела виникнення негативних впливів, їх трансформації, прогнозні величини показників оцінки НЕБ;
- запобігання шкоді соціально-економічній системі за допомогою управлінських рішень та контролю їх реалізації.

За результатами дослідження розроблено концептуальну модель управління національною економічною безпекою (КМУНЕБ) (рис. 3).

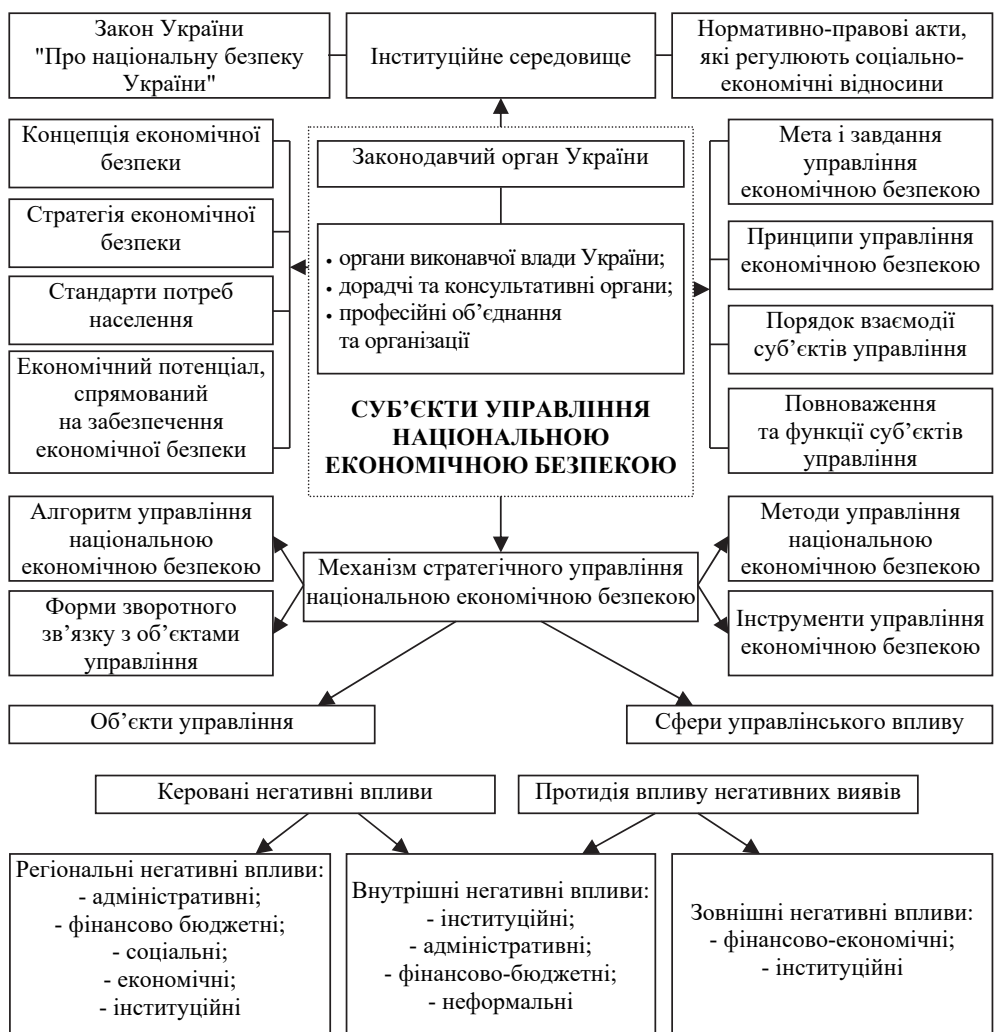

Рис. 3. Концептуальна модель стратегічного управління національною економічною безпекою

Джерело: розроблено автором.

За КМУНЕБ (див. рис. 3), сформоване інституційне середовище визначає певні елементи планування (у формі концепції і стратегії економічної безпеки, стандартів потреб населення, нормативно-правових актів, що закріплюють джерела і обсяг коштів, спрямованих на забезпечення НЕБ), і далі управляється ними. Функціонально розроблення зазначених елементів закріплюється за суб'єктами управління. До їхніх повноважень належить, крім зазначеного, формування цільових установок, завдань, принципів управління НЕБ, поділ та закріплення функцій і повноважень, порядок взаємодії суб'єктів управління.

На колегіальній основі суб'єктами формується механізм управління НЕБ, який представлений алгоритмом, методами та інструментами управління, формами зворотного зв'язку з об'єктами управління системи.

У побудові концептуальної моделі застосовано системний метод, що дає змогу розробити *принципи управління НЕБ*:

відповідності: управлінські рішення з регулювання розвитку соціально-економічної системи відповідають рішенням у галузі забезпечення НЕБ;

несуперечності: системи управління ЕБ будуються на основі логічного взаємозв'язку всіх компонентів забезпечення ЕБ регіону;

додатковості: управлінські рішення із забезпечення НЕБ, що приймаються на різних рівнях управління, спрямовані на досягнення єдиних цільових орієнтирів;

єдності управлінських рішень: управлінські рішення стосовно забезпечення НЕБ, що приймаються на різних рівнях управління, спрямовані на досягнення єдиних цільових орієнтирів, відповідають нормативним величинам потреб населення;

безперервності: коригування управлінських рішень у міру надходження нової інформації про виникнення і трансформацію негативних впливів, якості управлінських рішень та їх реалізації;

уніфікованості: уніфікація рішення різної складності та змісту завдань з протидії впливу негативних проявів і недопущення (або) мінімізації збитків соціально-економічній системі країни;

реалізованості: управлінські рішення можливо реалізувати при фактичному стані економіки країни, сучасному рівні забезпечення потреб населення, поточному стані внутрішньосистемних суперечностей, інститутів регулювання соціально-економічних відносин, а також інших сил і засобів, залучених у процес забезпечення НЕБ;

перспективності: управлінські рішення адекватні не тільки поточному рівню НЕБ, а й прогнозованому (та/або планованому) в майбутньому.

Проблема оцінки, діагностики і прогнозування ЕБ обумовлена складністю кількісного вираження найчастіше якісних характеристик соціально-економічної системи або зовнішнього середовища. Від інтерпретації даних залежить достовірність результатів оцінки в ретроспективному, звітному або перспективному періоді, а відтак і вибір ефективних методів та інструментів з управління НЕБ.

В узагальненому вигляді при виборі методів управління можуть вирішуватися такі завдання:

- ідентифікації та оцінки негативних проявів, що впливають на НЕБ;
- моделювання трансформації ідентифікованих і оцінених негативних впливів;
- моделювання та оцінки збитку соціально-економічній системі;
- вибору методів та інструментів протидії на основі балансу можливої шкоди і ресурсних можливостей країни.

Методи, інструменти управління і фактори, на які повинні бути спрямовані управлінські впливи, визначаються конкретними негативними впливами або їх сукупністю. Тому розроблення будь-якого уніфікованого набору методів є, з одного боку, важливим науковим завданням, а з іншого – функцією системи управління НЕБ.

Методи та інструменти управління національною економічною безпекою в узагальненому вигляді можна уявити як дворівневу систему. *Перший рівень* методів та інструментів визначається некерованими негативними впливами і орієнтований на задоволення потреб населення, формування засобів існування країни, які спрямовуються на забезпечення ЕБ. Управлінські впливи орієнтовані на: роботодавців і платників податків та зборів у бюджет країни; суб'єкти господарювання, що виробляють продукцію (товари, послуги); бюджетні та автономні установи, інші організації, які виконують державне завдання. *Другий рівень* методів визначається керованими негативними впливами і залежить від регіональної специфіки (табл. 2).

Таблиця 2

Методи управління національною економічною безпекою України

Об'єкт управління	Методи			
	економічні	адміністративні	інституційні	стратегічного планування
Роботодавці та платники податків і зборів у бюджет країни	Оподаткування з урахуванням системи пільг	Ліцензування, сертифікація, дозволи, квоти, патентування	Регулювання розміру мінімальної заробітної плати, ставок регіональних податків	Податкова політика
Суб'єкти господарювання, що виробляють товари і послуги	Державні закупівлі, цільові програми	Цільові програми, ліцензування, сертифікація, патентування	Регулювання цін, тарифів, якості	Інвестиційна та бюджетна політики
Бюджетні та автономні установи, інші організації, які виконують державне завдання	Державні завдання, цільові програми	Нормативні затрати і цільові показники	Регулювання використання державної власності	Бюджетна та соціальна політики
Керовані негативні впливи	Залежно від змісту і виду			

Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 57; 2; 8; 9].

Для впровадження в практику стратегічного управління НЕБ запропоновано використовувати алгоритм управління, що містить функціонування системи управління НЕБ. Він розрахований на сформовану систему управління забезпеченням НЕБ і передбачає послідовне виконання комплексу дій:

- 1) визначення величин показників і оцінка поточного рівня ЕБ;
- 2) виявлення нових джерел виникнення негативних впливів;
- 3) оцінку трансформації негативних впливів за звітний період;

- 4) прогнозування трансформації негативних впливів і рівня ЕБ на плановий (прогнозний) період;
- 5) порівняльну оцінку показників фактичного рівня ЕБ з плановим рівнем;
- 6) аналіз і оцінку змін вимог до обсягу і змісту економічного потенціалу, що спрямовується на забезпечення ЕБ;
- 7) внесення змін та доповнень до планових документів соціально-економічного розвитку країни;
- 8) контроль якості управлінських рішень і якості їх виконання;
- 9) уточнення управлінських рішень на основі результатів виконання п. 8;
- 10) уточнення завдань, що підлягають вирішенню відповідно до п. 3-4;
- 11) уточнення обсягу коштів, які спрямовуються на забезпечення ЕБ за п. 6;
- 12) уточнення об'єктів управління на основі п. 8, 11;
- 13) уточнення управлінських рішень з розвитку соціально-економічної системи країни на основі п. 10–12;
- 14) обґрунтування економічно раціональних рішень із забезпечення ЕБ відповідно до п. 2, 4;
- 15) розроблення управлінських рішень із забезпечення ЕБ на основі п. 14.

Однак практичне використання запропонованої моделі обмежене, що пов'язано з низкою невирішених завдань, передусім – відсутністю висококваліфікованих кадрів управління, що володіють достатніми знаннями у сфері оцінки, діагностики та прогнозування ризиків і загроз, здатних завдати шкоди соціально-економічній системі країни.

Висновки. Для інституту державного управління як форми реалізації виконавчої влади необхідна ефективна система виявлення загроз національним інтересам, яка діятиме через стратегічне управління шляхом моделювання та вироблення управлінських рішень у сфері НЕБ. Основою інституційних змін може стати концептуальна модель управління національною економічною безпекою, запропонована в статті. Функціонально розроблення елементів цієї моделі закріплюється за суб'єктами управління. До їх повноважень належить, крім зазначеного, формування цільових установок, завдань, принципів управління НЕБ, поділ та закріплення функцій і повноважень, порядок взаємодії суб'єктів управління.

Перспективами подальших наукових досліджень є розроблення методологічних засад щодо формування та функціонування складових запропонованої моделі стратегічного управління НЕБ України, а також уточнення методів його реалізації.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Л. Інструменти державного управління забезпеченням економічної безпеки держави за суб'єктами економіки. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 3(38). С.53-61.
2. Акімова Л. М. Механізм державного управління забезпеченням економічної безпеки в Україні: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2018. 323 с.
3. Богма О. С., Болдуєва О. В., Штулер І. Ю. Генезис економічної безпеки країни як категорії. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 1. С. 4-10 (EBSCO host, Ulrich's Periodicals Directory, Econ Lit, Cabell's Directories, ABI Inform, ERH PLUS).
4. Лекарь С. Правове регулювання економічної безпеки в Україні. *Підприємництво, господарство та право*. 2019. №12. С. 186-191.
5. Лекарь С. І. Поняття та зміст економічної безпеки. Форум права. 2012. № 2. С. 399-402. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12lcizeb.pdf>.
6. Блакита Г. В., Мельник В. В., Пурденко О. А. Економічна безпека приватних підприємств. Економіка України. 2018. № 9. С. 60-73.
7. Зубко Т. Л. Методика визначення економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. № 2 (16). С. 69-76.
8. Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика: монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня "Рута". 2018. 408 с.
9. Гбур З. В. Методи та принципи державного управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 113-117.
10. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Стратегічне управління економічною безпекою країни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 19. Ч. 1. С. 109-113.
11. Тульчинський Р. В. Засади стратегічного управління економічною безпекою регіонів, 2017. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108741>.
12. Ситник Г. В. Попередня оцінка впровадження економічної частини стратегії національної безпеки України. *Проблеми та перспективи в менеджменті*. 2017. № 4 (англ.) (SCOPUS).
13. Закон України "Про основи національної безпеки". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>.
14. Про Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року. ВВРУ. 1997. №10. Ст. 85.
15. Маслак О. І., Гришко Н. Є. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №1. С. 198-208.
16. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text>.
17. Індеси споживчих цін у 1992-2020 рр. (до грудня попереднього року). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Зведений бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons>.
19. Білоусов Є. М. Щодо наукового обґрунтування проекту стратегії економічної безпеки України (Постановка проблеми). URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/Tezy_23_01_2020-3.pdf
20. Формування системи стратегічного планування і прогнозування у сфері національної безпеки України. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1847>.

REFERENCES

1. Akimova, L. (2018). Instrumenty derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky derzhavy za subiektamy ekonomiky [Instruments of public administration to ensure the economic security of the state by economic entities]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public administration and local self-government*, 3(38), 53-61 [in Ukrainian].

2. Akimova, L. M. (2018). *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky v Ukraini [Mechanism of state management of economic security in Ukraine]*. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury [in Ukrainian].
3. Bohma, O. S. (2019). Henezys ekonomichnoi bezpeky krainy yak katehorii [The genesis of economic security of the country as a category]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems, 1*, 4-10 [in Ukrainian].
4. Lekar, S. (2019). Pravove rehuliuвання ekonomichnoi bezpeky v Ukraini [Legal regulation of economic security in Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo ta pravo – Entrepreneurship, economy and law, 12*, 186-191 [in Ukrainian].
5. Lekar, S. I. (2012). Poniattia ta zmist ekonomichnoi bezpeky [The concept and content of economic security]. *Forum prava – Forum of Law, 2*, 399-402. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12lcizeb.pdf> [in Ukrainian].
6. Blakytа, H. V. (2018). Ekonomichna bezpeka pryvatnykh pidpriemstv. [Economic security of private enterprises]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy, 9*, 60-73 [in Ukrainian].
7. Zubko, T. L. (2016). Metodyka vyznachennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Methods for determining the economic security of the enterprise]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes – Economics. Management. Business, 2 (16)*, 69-76 [in Ukrainian].
8. Hbur, Z. V. (2018). *Derzhavne upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu Ukrainy: teoriia ta praktyka [State management of economic security of Ukraine: theory and practice]*. Kamianets-Podilskyi: TOV "Drukarnia "Ruta" [in Ukrainian].
9. Hbur, Z. V. (2017). Metody ta pryntsyipy derzhavnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu [Methods and principles of state management of economic security]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience, 24*, 113-117 [in Ukrainian].
10. Gubareva, I. O. (2018). Stratehichne upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu krainy [Strategic management of economic security of the country]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, 19*, part 1, 109-113 [in Ukrainian].
11. Tulchinsky, R. V. Zasady stratehichnoho upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu rehioniv [Principles of strategic management of economic security of regions]. <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108741> [in Ukrainian].
12. Sytnyk, H. V. (2017). Poperednia otsinka vprovadzhenia ekonomichnoi chastyny stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Preliminary assessment of the implementation of the economic part of the national security strategy of Ukraine]. *Problemy ta perspektyvy v menedzhmenti – Problems and prospects in management, 4 (SCOPUS)*.
13. Zakon Ukrainy "Pro osnovy natsionalnoi bezpeky" [Law of Ukraine "On Fundamentals of National Security"]. [zakon.rada.gov.ua. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text) [in Ukrainian].
14. Pro Kontseptsiuu (Osnovy derzhavnoi polityky) natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 16 sichnia 1997 roku [On the Concept (Fundamentals of State Policy) of National Security of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of January 16, 1997]. *VVRU, 10*, St. 85 [in Ukrainian].
15. Maslak O.I., Grishko N.Ye. (2013). Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva na pryntsyypakh zabezpechennia yii ratsionalnoho rivnia [Management of economic security of the enterprise on the principles of ensuring its rational level]. *Marketing i menedzhment innovatsii – Marketing and innovation management, 1*, 198-208 [in Ukrainian].
16. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29 zhovtnia 2013 roku № 1277 [On approval of Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine of October 29, 2013. 1277]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text> [in Ukrainian].

17. Indeksy spozhyvchykh tsin u 1992-2020rr. (do hrudnia popередnoho roku) [Consumer price indices in 1992-2020 (until December of the previous year)]. *www.ukrstat.gov.ua*. <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
18. Zvedenyi biudzhet Ukrainy [Consolidated budget of Ukraine]. *index.minfin.com.ua*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons> [in Ukrainian].
19. Bilousov, Ye.M. Shchodo naukovooho obgruntuvannia proektu stratehii ekonomichnoi bezpeky Ukrainy (Postanovka problemy) [On the scientific substantiation of the draft strategy of economic security of Ukraine (Statement of the problem)]. *ndipzir.org.ua*. [https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/ Tezy_23_01_ 2020-3.pdf](https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/Tezy_23_01_2020-3.pdf) [in Ukrainian].
20. Formuvannia systemy stratehichnoho planuvannia i prohnozuvannia u sferi natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Analitichna zapyska [Formation of a system of strategic planning and forecasting in the field of national security of Ukraine]. *old2.niss.gov.ua*. <http://old2.niss.gov.ua/articles/1847> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 18.10.2021.

Прийнято до друку 28.11.2021.

Публікація онлайн 24.02.2022.